

Anja Štefan

Cerknica

UDK 398.2(=163.6):316.356.2-053.2"20"

Pravljice, ki jih mladi starši pripovedujejo, pravljice, ki jih otroci poznajo

V prispevku avtorica na podlagi svojih pripovedovalskih izkušenj in na podlagi ankete, ki jo je opravila med slovenskimi tretješolci, razmišlja o poznavanju folklornih pripovedi in prisotnosti pripovedovanja v slovenskih mladih družinah. Opaža, da zavzemajo folklorne pripovedi med vsem ostalim čtivom, ki se ga otrokom ponuja ali ki si ga izbirajo sami, razmeroma majhen delež. K razširjenosti in prepoznavnosti folklornih pripovedi bistveno pripomorejo objava v slikanici, na CD-ju in v berilu. Med družinskimi člani, ki otrokom posredujejo pripovedi, izrazito izstopa mama. Pripovedovanje otroci omenjajo predvsem v zvezi s pravljicami, ki si jih odrasli izmišljujejo zanje – bodisi pred spanjem ali v povezavi s skupnim delom. Pripovedovanja, ki bi nadaljevalo verigo ustreznega prenašanja slovenskih pripovedi, skoraj ni več zaznati. Neznatna znamenja, ki vendarle kažejo v to smer, bi bilo vredno raziskati.

On the basis of her storytelling experience and a survey carried out among Slovene third graders, the author reflect on awareness of folk tales and the presence of storytelling in young Slovene families. She notes that folk tales make up a relatively small part of the reading material that is offered to children. For greater awareness and wider dissemination of these stories, it is crucial that they appear as picture books, on CD and in readers. The member of the family who is by far the most likely to tell stories to children is the mother. Storytelling is most often mentioned in connection with made-up fairy stories told to children at bed time or in connection with some shared task. Nowadays, the kind of storytelling that would continue the tradition of oral transmission of Slovene tales has almost disappeared. But the faint signs that point in that direction would certainly be worth researching.

1 Lastne pripovedovalske izkušnje

Pred slabimi osemnajstimi leti sem začela nastopati kot pripovedovalka ljudskih pripovedi. Odtlej korak za korakom iščem in razmišljam tako o tem, kaj me v zvezi s folklornimi pripovedmi zanima, kot o tem, kako z njimi priti do ljudi. Opiram se na znanja s področij, ki jih lahko povežem s pripovedovanjem, na komentarje merodajnih sodelavcev in opazovalcev ter na sprotne odmeve poslušalcev. Njihovo in moje lastno doživljanje me vedno znova prepričujeta v moč dobro izbranih in dobro povedanih ljudskih pripovedi. Prepričana sem, da so zaradi prečiščenih sporočil tako otrokom kot njihovim odraslim lahko dragocena sprotna hrana in blagodejna popotnica za življenje. So – če nekoliko prosto povzamem po Kristini Brenkovi – arheološke priče človekovega ustvarjalnega duha, korenine in koreninice, nepregledno, še zmeraj rastoče bogastvo človeškega izražanja, človeške izkušnje.

Najraje pripovedujem napete čudežne pravljice. Iz goste tišine, pozornih oči, negibnosti in miru na obrazih razbiram, kaj poslušalce pritegne, smeh in radostna pripravljenost na sodelovanje mi kaže, kaj jih zabava, nemir ali neosredotočenost pa, kaj jim je manj zanimivo. Pripovedovanje čutim kot zelo naraven in dobrodejen način druženja, ki ga je – glede na to, da je malo zaspalo – vredno spet prebujati. Na predavanjih za starše pogosto slišim komentarje, da ne pripovedujejo in ne vedo, kako bi se tega lotili, ker pripovedovanja tudi sami niso bili deležni. Nekateri mislijo, da

pripovedovati pomeni govoriti na pamet, nekateri se bojijo, da zgodbe ne bodo povedali prav, ker je najbolj prav tako, kot je v knjigi. Mnogi ne pripovedujejo, ker se jim zdi, da so jezikovno prenerodni, da ne govorijo dovolj dobro, pravilno. Pogosto se tudi težko znajdejo med nepregledno veliko literarno produkcijo: ker je na današnjem knjižnem trgu ogromno slikanic z avtorskimi pravljičami, te zlahka zasenčijo redke izdaje folklornih pripovedi ali »ljudskih pravljič«, kot jih imenuje večina mojih naslovnikov.

Na gostovanjih iz besednega in nebesednega odzivanja razbiram, kaj in koliko so današnji otroci sposobni poslušati, kaj že poznajo in česa ne ter kakšna vprašanja, razumevanja in komentarje jim vzbudijo dovolj močne pripovedi. Moje ugotovitve za lastno rabo temeljijo predvsem na sprotnih vtisih in občutkih, sodelovanje na letošnjem Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture pa me je spodbudilo, da sem svojim mladim poslušalcem prvič zastavila nekaj vprašanj v obliki ankete. Z njo sem želela izvedeti predvsem dvoje: koliko naši otroci poznajo slovenske folklorne pripovedi in koliko je v današnjih mladih slovenskih družinah prisotno pripovedovanje.

2 Kaj je pokazala anketa pri tretješolcih

Anketo sem razdelila po enajstih šolah, na katerih sem gostovala v zadnjem času, in sicer v Artičah, Cerknici, Grosupljem, Mislinji, Novi vasi na Blokah, Stopičah, Šentjanžu pri Dravogradu, Šmartnem na Pohorju, na Vrhnikih, v Zagorju in v Zrečah. Izpolnilo jo je 381 otrok. Sestavljala so jo štiri preprosta vprašanja oziroma naloge. Najprej sem otrokom naštel petnajst znanih slovenskih pripovedi: *Zlata ptica*, *Janček – ježek*, *Trije grahi*, *O povodnem možu*, *Bela kača s kronico*, *Pšenica – najlepši cvet*, *Zlata orehova vejica*, *Mojca Pokrajculja*, *Tri botre lisičice*, *Rusica pregnala grdinico iz lisičje hišice*, *Lisica in kozica*, *O fižolčku, ogeljčku in slamici*, *Zakaj teče pes za zajcem*, *Tista o petelinu* in *Železni prstan*. Prosila sem jih, da obkrožijo tiste, ki jih poznajo, hkrati pa tudi, da ob naslove – če se spomnijo – napišejo, kako so te pripovedi srečali: so jim jih prebrali starši, so jih poslušali v šoli, v vrtcu, so jih prebrali sami, jih imajo na zgoščenki itn. Nato sem jih prosila, naj – če poznajo – dopišejo še katero slovensko ljudsko pripoved. Sledilo je vprašanje: Ti kdo bere pravljice (zdaj ali ko si bil mlajši?) in nato še: Ali ti doma kdo pove pravljico tako, da ne bere, ampak kar pripoveduje? Kdo je to in kako je to videti?

Ko sem prisostvovala enemu izmed izpolnjevanj ankete, sem ugotovila, da odgovori ne bodo tako merodajni, kot bi si želela. Otroci so kot plaz: čim eden v skupini na glas reče, da pozna skoraj vse pravljice, bodo še mnogi drugi obkrožili skoraj vse naslove. Obkroženih bo torej več pripovedi, kot jih otroci poznajo. In obratno: samo naslov je marsikateremu otroku premalo, da bi se spomnil zgodbe, ki jo v resnici pozna – domisli se je šele, ko sliši njene bistvene vsebinske poudarke. Predvsem pravljice z manj prepoznavnimi naslovi (npr. *Trije grahi* – pravljica, ki je s priljubljenimi ilustracijami Ančke Gošnik Godec objavljena v našem najbolj znanem slikaniškem izboru ljudskih pripovedi z naslovom *Slovenske ljudske pravljice*) izpadejo manj znane, kot so v resnici. Drugo zagato pri razbiranju rezultatov ankete pa prinaša očitno nerazlikovanje med besedama brati in pripovedovati. Kljub temu, da sem pred vprašanje o pripovedovanju namenoma vključila vprašanje o branju, da bi s tem opozorila na razliko med njima, iz odgovorov vseeno razbiram, da imajo otroci, ko trdijo, da jim doma pripovedujejo, v resnici marsikdaj v mislih prebiranje knjig (odgovorijo npr. »Izgleda tako, da v roke vzame knjigo in začne pripovedovat.«) Zaradi omenjenih težav se bom v

nadaljevanju izognila številčnemu prikazu tega, kolikokrat je bila katera pravljica obkrožena, saj to ne bi odražalo dejanskega stanja poznavanja slovenskih folklornih pripovedi. Izpostavila bom le dejstva, ki se mi zdijo pomenljiva.

2.1 Najbolj poznane ljudske pravljice

Izmed naštetih pravljic absolutno izstopa *Mojca Pokrajculja*, ki jo pozna skoraj vsak otrok. K njeni priljubljenosti gotovo pripomore, da je objavljena v slikanici s posrečenimi ilustracijami Marjana Mančka, hkrati pa otroci omenjajo tudi, da so jo gledali v gledališču, da so jo doživeli kot lutkovno predstavo, da so jo sami igrali v vrtcu ali šoli, da so jo poslušali na zgoščenki. Vključena je tudi (kot prozno besedilo, kot delno dramatisirano in delno prozno besedilo, kot slikovni prikaz prizorov iz lutkovne predstave, z ilustracijo iz slikanice in vprašanji ob njej) v pet različnih beril za prvi razred, kar pomeni, da redno prihaja v stik z vsako novo šolsko generacijo otrok.

Tudi ob pripovedih *Bela kača s kronico* in *Rusica pregnala grdinico iz lisičje hišice* je pogosto dopisano: »brali smo jo v šoli, brali pri pouku, pri pouku smo jo poslušali, berilo«, iz česar razberemo, da večina otrok omenjeni pripovedi pozna zato, ker sta vključeni v šolsko obravnavo. *Bela kača s kronico* se v berilih pojavlja štirikrat (trikrat cela, enkrat odlomek), pravljica *Rusica pregnala grdinico iz lisičje hišice* pa dvakrat (enkrat dramatisirana, enkrat odlomek). Če pregledamo vsa berila za prvo triado, potem v posameznem najdemo največ pet slovenskih ljudskih pripovedi (v dveh primerih), v enem primeru nič, v povprečju pa tri na berilo. Žal so mnoge predstavljene le z odlomki ali kot slikovno gradivo, tako da se v posameznem berilu v povprečju znajdetaj manj kot dve slovenski ljudski pripovedi, ki sta objavljeni v celoti. Pričakovala bi, da bosta moč in širina dometa, ki ju imajo berila, na področju poznavanja lastnega pripovednega izročila bolj izrabljena.

2.2 Kdo otroke seznanja s pravljicami

Če šolski učbeniki poskrbijo za široko prepoznavnost maloštevilnih pripovedi, potem ljudje, ki otrokom zgodbe ponujamo sproti, lahko poskrbimo za pestrost izbora (seveda otroci k temu postopoma vse več prispevajo sami). Anketa kaže na velike razlike v negovanosti otrok glede ponujanja zgodb, pri čemer izstopa predvsem vloga staršev. Nekateri otroci ob posamezni pravljici napišejo, da so jim jo brali mama/oče/babica itn., da jo poznajo iz knjige, iz *Cicibana*, imajo knjigo doma, »poznam jo iz knjige in iz pripovedovanja«; najdemo pa tudi odgovore, kot so: »ne poznam nobene pravljice« ali »ne bere mi nobeden, ker sem se že navadil brez pravljic.« Med osebam, ki otrokom največkrat berejo ali pripovedujejo, je daleč najpogosteje omenjena mama (262-krat), oče je izpostavljen 103-krat, skupno oznako starši pa so otroci uporabili 65-krat. Od drugih družinskih in širšedružinskih članov¹ otrokom najpogosteje berejo ali pripovedujejo babice (103-krat), sledijo dedki (30-krat), starejše sestre (17-krat), starejši bratje (7-krat), omenjeni pa so tudi bratranci (3-krat), tete (3-krat), sestrična (1-krat) in prababica (1-krat). Zunaj družine pravljice največkrat posredujejo učiteljice in vzgojiteljice, ki otrokom iz družin, v katerih se ne bere in ne pripoveduje, pogosto pomenijo najpomembnejši živ stik z literaturo. Podobno pomembno vlogo lahko odigrajo

1 Opazna prisotnost babic, dedkov in drugih pripadnikov širše družine je najbrž povezana s tem, da je večina šol, na katerih sem anketo opravljala, v manjših krajih in ne v izrazito mestnem okolju.

knjižničarke – v naši anketi je branje/pripovedovanje knjižničarke opazno izpostavljeno na dveh šolah. Knjižničarke lahko bistveno vplivajo na razširjanje kvalitetnih folklornih pripovedi tudi s tem, da jih sploh izpostavijo, ponudijo, naredijo dostopne. Nadalje otroci omenjajo pripovedovanje sošolcev, mnogo pa jih izrecno poudari, da pravljice berejo sami (npr. »Še vedno mi berejo, ampak jaz tudi berem.«) Naknadni komentariji staršev in učiteljev mi povedo, da nekaterim otrokom pomembno izkušnjo tudi srečanje s profesionalnim pripovedovanjem na šolskih kulturnih prireditvah. »Veste, naš sploh ni za pravljice, ampak včeraj mi je pa vse povedal, ko je prišel domov. Je rekel: 'Ti bi morala slišat, mama, je bilo kot res,'« mi je pred časom po nastopu na Blokah povedala mama, nekdanja begunka iz Bosne, zaposlena na bencinski črpalki. In dodala: »Jaz ne znam zadosti, težko berem slovensko, mu ne morem brat.«

Od revij, namenjenih otrokom, anketiranci v zvezi z ljudskimi pripovedmi omenjajo edino *Ciciban*. Tudi sama želim izpostaviti, da *Ciciban* pomembno pripomore k širjenju ljudskih pripovedi v našem prostoru. Po večletni odsotnosti je leta 1996 njegova takratna urednica Nataša Bucik med ostala besedila spet začela vključevati ljudske pripovedi, ki od leta 1998 dalje predstavljajo redno rubriko tako v *Cicibanu* kot v *Cicidoju*. Od takrat do danes je bilo v obeh revijah med številnimi tujimi folklornimi pripovedmi objavljenih več kot 80 slovenskih, od tega 54 takih, ki so bile prvič objavljene v publikaciji za otroke. Na teh predhodnih revijalnih objavah temelji nov izbor slovenskih pripovedi z naslovom *Za devetimi gorami*, ki ga otroci (predvsem zaradi posredovanja učiteljic in knjižničark; ne toliko staršev) že precej poznajo. Od ostalih knjig slovenskih pripovedi omenjajo še slikanico *Slovenske ljudske pravljice*, izbor *Babica pripoveduje* in knjigo *Zverinice iz Rezije*, ki je zaradi lanskega ponatisa po mnogih letih spet nekoliko bolj prisotna. Zavedati pa se moramo, da med vsem čtivom, ki se ga danes ponuja otrokom ali ki si ga izbirajo sami, folklorne pripovedi zavzemajo izredno majhen delež.

Kar nekaj otrok se ob razmišljanju o pravljicah spomni predvsem tistih, ki so posnete na zgoščenkah, nekateri celo izključno teh. Eden izmed otrok z Vrhnike je ob sedmih pravljicah zapisal, da jih pozna z zgoščenke, in ob nobeni, da jo pozna, ker bi mu jo kdo prebral ali ker bi jo prebral sam. Tudi na vprašanje »Ti kdo bere pravljice?« je odgovoril z »zdaj CD« in pri naslednjem vprašanju zapisal, da mu ne pripoveduje nihče. Na področju poznavanja folklornih pripovedi je torej danes nemogoče spregledati moč in vlogo elektronskih medijev, česar se moramo zavedati tako ustvarjalci tovrstnih vsebin kot tisti, ki jih otrokom posredujejo (starši in strokovnjaki v vzgojno-izobraževalnem procesu). S kvalitetno izvedbo in izborom tako prvi kot drugi prispevamo ne le k poznavanju, ampak tudi k otrokovemu celostnemu doživetju, razvoju njegovih estetskih meril, jezikovnih sposobnosti itn. Iz pogovorov z otroki, vzgojitelji, učitelji in starši razbiram, da so posebno razširjene in priljubljene zgoščenke, ki so jih v zadnjih letih izdali v uredništvu *Cicibana* in *Cicidoja* in so izšle kot brezplačna priloga obeh revij. Leta 2003 sta bili na zgoščenko *Pesmice in pravljici zate* vključeni slovenski pravljici *Janček ježek* (bere jo Majda Potokar) in *Tri vreče denarja za cepec, mačka in petelina* (bere Polde Bibič), leta 2004 pa je na zgoščenki *Igrajmo se* izšla slovenska pravljica *O povodnem možu* (bere Polde Bibič). Istega leta so začele izhajati zgoščenke *Za 2 groša fantazije*, na katerih pravljice, ki jih večinoma izbere urednica *Cicibana* Irena Matko - Lukan, prebirajo sodelavci radia Študent. Doslej jih je izšlo že osem. Od slovenskih pripovedi so na zgoščenke vključene *Ena majhna, majhna pravca*, *Muca*, *ki je imela vzeti peska*, *Peteršiljček*, *Prašiček ni*

hotel sam domu, Vsem ljudem nikoli ne ustrežeš, Čevlji raztrgani, čevlji zašiti, Lonec bi šel, pa nima nog, Tista od petelina, Zajec dela za lisico, Bogata in uboga mišica, O pastirčku in debeli uši, O rusici, ki je pregnala grdinico iz lisičje luknje, Skakelj, pevec in citiravec pri rusicah, Dvanajst ujev, Fižolčki, Zajec in jež, O pustu in zakletem gradu, Repek, Zlata ptica, Lisica in njeni prijatelji, Pastirček, Pšenica, najlepši cvet, Zajčkova zadnja želja in Tri botre lisičice.

2.3 Kako otrokom pripovedujejo pravljice

Kljub vsemu naštetemu na vprašanje, ali poznajo še katero slovensko ljudsko pripoved, mnogo otrok ni odgovorilo. Vprašanje je bilo zanje – če jih s podvprašanji niso vodile učiteljice – prezahtevno, saj jih pri tej starosti še ne zanima klasificiranje pripovedi na slovenske in tuje ter na ljudske in avtorske, zanimajo jih predvsem zgodbe same. Teh se lažje domisljijo, če jih nekdo spomni na potek ali izstopajočo lastnost posamezne pravljice, pokaže ilustracijo, opiše platnice knjige ipd. V razredih, kjer učiteljice gojijo vsakodnevno branje pravljic iz debelejšega izbora, so otroci, čim sem jih spomnila na knjigo, naštevili pripoved za pripovedjo. Mnoge so naslovili opisno – tako, kot je bilo to v navadi pri folklornem pripovedovanju: Tista od hudiča, ki je šel po tri sestre, Tista, ko je rekel: Če sem bil pa laačen, Kako sta oče in sin gnala osla). Poznavanje folklornih pripovedi je pri otrocih torej lažje preverjati ustno, v pogovoru. Med pisnimi odgovori, ki sem jih našla v anketi, pa poleg tujih pravljic iz knjige *Mamka Bršljanika* in najbolj znanih Grimmovih, omenjajo naslednje slovenske pripovedi: *Pravljica o Zlatorogu, Tolovaj Mataj, Kako je hudič zidal most, Zajec dela za lisico, O brvi in ovcah, O ženi, ki je prala žaklje, Zajček, Miška je šla k čevljarju, Kralj Matjaž, Hvaležni medved, Zlata ribica, O zlatih jabolkih, O bikcu Markcu, Pastirček, O dvanajstih bratih in sestrah, Slep bratec, Peter Klepec in O Pustu in zakletem gradu*. Nekateri so našli tudi slovenske čudežne pravljice, ki sem jih predhodno pripovedovala na nastopih: *O kraljični, ki je znala rešiti vse uganke, O deklici brez rok, O fantu, ki je šel nad zmaja*.

Že na začetku prispevka sem omenila, da veliko otrok ne ločuje med besedama branje in pripovedovanje, zato vseh njihovih trditev, da jim doma pripovedujejo, ne morem upoštevati in jih številčno prikazati. Kljub temu pa kar nekaj odgovorov jasno kaže na pripovedovanje v družini; nekateri odgovori celo presega moja pričakovanja. Iz njih lahko razberemo, kako otroci definirajo pripovedovanje, kdo, kaj in ob katerih priložnostih jim pripoveduje ter kako se otroci ob tem počutijo. Poglejmo:

- »Pripoveduje mi mami in to izgleda dobro, ker jo pove na pamet.«
- »Mami in ati [mi pripovedujeta], sestavita si jo v mislih.«
- »Mami mi govori ob slikah in malo prebere.«
- »Ko mi ati pripoveduje pravljice, je zelo zabavno, saj si jih sam izmisli.«
- »Mami mi pove tako, da ne bere in si še kaj izmisli zraven.«
- »Pravljico pove oči s svojimi besedami.«
- »Nuša mi pripoveduje tako, da govori brez knjige in si izmišljuje.«
- »[Pripoveduje mi] babica. Nekaj zgodbe si izmisli sama, nato doda še del iz kakšne pravljice.«

Pripovedovalci se poslužujejo različnih pristopov: pripovedujejo že obstoječe zgodbe, si sproti izmišljajo nove, že obstoječe nadgrajujejo s svojo domišljijo. Pripovedujejo sami ali s sodelovanjem

otrok, ob slikanici ali prosto (brez knjižne opore). V prvi od zgornjih trditev otrok z besedama »na pamet« ni poimenoval dobesednega obnavljanja zapisanega besedila, ampak sprotno ubesedovanje.

2.4 Kaj se otrokom pripoveduje

Kaj se otrokom pripoveduje oz. česa so se med odgovarjanjem najprej spomnili? Izstopajo pripovedi, ki si jih starši (ali kdo drug) za otroke izmišljajo sproti – posebno očetje so večkrat izpostavljeni kot avtorji duhovitih, smešnih zgodbic o ljudeh ali živalih. Včasih odrasli otroku pripovedujejo zgodbe, v katerih je glavni junak on sam. Od znanih pravljic iz svetovnega izročila so omenjene Grimmove. Pogoste so tudi spominske pripovedi staršev in starih staršev o dogodkih iz življenja, predvsem iz otroštva.

»Pripoveduje mi oči zvečer na pogradu. O Jacku, o čuku Veletu, o enem, ki je pil žabji mrest, o ciganu, ki je ukradel tangice.«

»To je oči in pripoveduje zelo smešne zgodbice.«

»Mami mi na pamet pripoveduje pravljico Sneguljčica.«

»Mami zvečer v postelji zgodbe o življenju.«

»Ati se usede za mizo in pripoveduje nekaj iz otroštva.«

»Na počitnicah mi je mami pripovedovala o Rdeči kapici.«

»Midva z očijem si skupaj izmišljujema, pa je tako smešno. Si izmišljujema o meni, da grem s tako uro.«

»Meni brat pripoveduje in si izmišljuje dolgo pesem o mucu. Mi jo govori vsako jutro, ko greva v šolo.«

»Meni je mami zmeraj pripovedovala o enem mišku. Kako je srečal ježa in sta šla igrat košarko.«

»Meni je babica pripovedovala o tigru. Kako je prišel tiger v vrtec ali pa k babici. Sta bili dve pravljici.«

»Babica mi govori, kaj so se igrali.«

»Mami in očka mi pripovedujeta zgodbe iz življenja zvečer v postelji.«

2.5 Kdaj se otrokom pripoveduje

Pripovedovanje otrokom je – tako kot branje – pogosto vezano na počitek ali na večerno spravljanje v posteljo, kar nekaj odgovorov pa kaže, da se dogaja tudi ob drugih priložnostih: družinjenj, delu, kot tolažba ...

»Babi mi pripoveduje. Skupaj se uleževa v posteljo.«

»Pravljice mi pripoveduje dedek, kadar ležim na kavču.«

»Meni pravljico pripoveduje dedek. Ko prespim pri njem in pri babici, mi jo pove.«

»Pripovedoval mi je oči na polhanju.«

»Pripovedoval oči v gozdu, ko se mi ni več ljubilo delat. Potem sem pa kar metal drva.«

»Pripoveduje mi babi, ko pridem k njej, v kuhinji na stolu.«

»Mami mi pripoveduje, zgleda tako, da na kavču skupaj pripovedujema.«

»Babica mi pripoveduje, ko sva skupaj na vrtu.«

»Babi mi kaže slike in pripoveduje. Všeč so mi slike.«

»Mama mi je pripovedovala, ko sem bila žalostna.«

2.6 Kako se otroci ob pripovedovanju počutijo

Odzivi otrok, ki se jim pripoveduje, dajejo slutiti, da jim je ob pripovedovanju prijetno. Iz njihovih drobnih komentarjev razbiramo tako naklonjenost človeku, ki je z njimi, kot užitek ob tem, kar počne.

»Babica pripoveduje. Tako da na pamet govori in me boža in pripoveduje tako, da je meni všeč.«

»Nekaj časa traja in boljše je.«

»Pripoveduje mi prababica in njene zgodbe so mi zelo všeč.«

»Dober občutek je.«

»[Pripoveduje mi] mami in ima rdeče lase in lep obraz, samo malo mozoljev. Všeč mi je, ker si jih izmišljuje.«

»Ja, izmišljujejo si jih. To so vsi člani družine. Izgleda super.«

3 Sklep

Pripovedovanja, ki bi nadaljevalo verigo ustnega prenašanja slovenskih pripovedi, skoraj ni več zaznati. Neznatna znamenja, ki vendarle kažejo v to smer (omenjeno je pripovedovanje prababice iz Št. Jurija pri Grosupljem, ki pripoveduje zgodbe iz svojega otroštva), bi bilo vredno raziskati.

Literatura

- BRENKOVA, Kristina (ur.), 1996: *Babica pripoveduje: slovenske ljudske pripovedi*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- BRENKOVA, Kristina (ur.), 1999: *Mamka Bršljanka: pravljice s celega sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- BRENKOVA, Kristina (ur.), 1999: *Slovenske ljudske pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- BRENKOVA, Kristina (ur.), 2011: *Pravljice*. Mladinska knjiga Založba.
- GRGINIČ, Marija, 2007: *Ko pravljice oživijo: učbenik za slovenščino – književnost v 1. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Založba Izolit.
- GRGINIČ, Marija, MEDVED UDOVIČ, Vida, SAKSIDA, Igor, 2008: *Moje branje – svet in sanje: berilo za slovenščino v 3. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Založba Izolit.
- HANUŠ, Barbara, 2007: *Pozdravljene besede: učbenik za slovenščino – književnost v 2. razredu osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
- HANUŠ, Barbara, 2008: *Kako raste svet: učbenik za slovenščino v 3. razredu osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
- HANUŠ, Barbara, SITAR, Jelena, 2008: *Moje prvo berilo: učbenik za slovenščino v 1. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: DZS.
- JAMNIK, Tilka idr., 2007: *S slikanico se igram in učim: učbenik za slovenščino v 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Založba Izolit.
- JAMNIK, Tilka, MEDVED UDOVIČ, Vida, 2007: *S slikanico se igram in učim 1: učbenik za jezik in književnost za pouk slovenščine v 1. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- JAMNIK, Tilka, REMŠKAR, Slavica, ŠTEFAN, Anja, 2007: *Zvezdice: berilo za slovenščino v 2. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- KORDIGEL, Metka, 2009: *Jaz pa berem 2: berilo za slovenščino za drugi razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- KORDIGEL, Metka, 2009: *Jaz pa berem 3: berilo za slovenščino za tretji razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- KORDIGEL, Metka, SAKSIDA, Igor, 2009: *Jaz pa berem 1: berilo za slovenščino za prvi razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- MEDVED UDOVIČ, Vida, JAMNIK, Tilka, GRUDEN CIBER, Jožica, 2007: *S slikanico se igram in učim: berilo za slovenščino v 3. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- MEDVED UDOVIČ, Vida, JAMNIK, Tilka, GRUDEN CIBER, Jožica, 2009: *Kdo bo z nami šel v gozdček: učbenik za slovenščino – književnost v 1. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- MEDVED UDOVIČ, Vida, JAMNIK, Tilka, GRUDEN CIBER, Jožica, 2010: *Kdo bo z nami šel v gozdček: učbenik za slovenščino – književnost v 2. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- MEDVED UDOVIČ, Vida, JAMNIK, Tilka, GRUDEN CIBER, Jožica, 2011: *Kdo bo z nami šel v gozdček: učbenik za slovenščino – književnost v 3. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.

Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi

- SAKSIDA, Igor, MEDVED UDOVIČ, Vida, GRGINIČ, Marija, 2007: *Na mavrico po pravljico: učbenik za slovenščino – književnost v 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Založba Izolit.
- ŠTEFAN, Anja, 2003: Pripovedovanje danes. Nataša Bucik, Livija Knaflič idr. (ur): *Beremo skupaj; priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- ŠTEFAN, Anja, 2009: Pripovedovanje v družinskem krogu. Nataša Bucik, Livija Knaflič (ur): *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- ŠTEFAN, Anja, 2011: *Za devetimi gorami: slovenske ljudske pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.